

УДК 005.582:364.3

Підлипна Р. П.,

ORCID ID: 0000-0001-6886-5834,

д.е.н., доц., декан факультету обліку, фінансів та торговельного підприємництва, Ужгородський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, м. Ужгород

ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМНОЇ ПАРАДИГМИ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

Анотація. У статті розглянуто процеси становлення соціального страхування, обґрунтовано істотну роль його державного регулювання. Розроблено концептуальний підхід до виокремлення системи соціального страхування як окремого сегмента відносин у системі соціальної сфери держави та провідного інструменту державної соціальної політики, що являє собою сукупність елементів і взаємозв'язків між ними, які визначають систему прав, обов'язків і гарантій з надання соціального захисту працездатної частини суспільства, що створює матеріальні і нематеріальні блага. Узагальнено структуру фінансового механізму державного регулювання системи соціального страхування. Доведено, що основною метою державного регулювання в сфері соціального страхування є створення такого механізму, який буде спрямований на раціональне управління відносинами, що виникають в процесі соціального страхування та збалансування інтересів між усіма учасниками процесу соціального страхування. Обґрунтовано роль та значення державного регулювання соціального страхування у поліпшенні фінансового забезпечення соціального захисту населення.

Ключові слова: соціальний захист населення, фінансовий механізм регулювання, страхові фонди, системність, ефективність.

Pidlypna R. P.,

ORCID ID: 0000-0001-6886-5834,

Doctor of Economics, Associate Professor, Dean of the Faculty of Accounting, Finance and Trade Entrepreneurship, Uzhgorod Institute of Trade and Economics of Kyiv National University of Trade and Economics, Uzhgorod

STUDY OF SYSTEMIC PARADIGM OF MECHANISM OF SOCIAL INSURANCE STATE REGULATION

Abstract. The article deals with the processes of social insurance development as well as substantiates the essential role of its state regulation. Developed the conceptual approach to the distinction of the social insurance system as a separate segment of relations in the system of the social sphere of the state and the leading instrument of the state social policy, which is a set of elements and interrelations between them, defining a system of rights, obligations and guarantees for the provision of social protection of the able-bodied part of society, which creates material and intangible benefits. The structure of the financial mechanism of state regulation of the social insurance system is generalized. It is proved that the main goal of state regulation in the field of social insurance is the creation of such a mechanism, which will be aimed at the rational management of relations arising in the process of social insurance and balance of interests among all participants in the social insurance process. The role and importance of social insurance state regulation in improving the financial security of social protection of the population is substantiated.

Keywords: social protection of the population, financial mechanism of regulation, insurance funds, systemic, efficiency.

JEL Classification: B14; D60; E60; H41; I38; N30

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2019-57-05>

Постановка проблеми. Державне регулювання є важливим елементом управління соціальним страхуванням, формуванням та використанням коштів державних соціальних фондів. Державне регулювання передбачає створення та функціонування відповідного фінансового механізму, який повинен бути спрямований на раціональне управління рухом фінансових ресурсів та формування фінансових відносин, що виникають у процесі утворення та використання страхових фондів. Дослідження регулювання соціального страхування в Україні в умовах зростання ролі держави в управлінні цим процесом набуває особливого значення, оскільки від оптимального функціонування цього механізму залежить існування соціально вразливих груп населення. Тому перед суспільством постає важливе питання дослідження системної парадигми механізму державного регулювання соціального страхування. За таких умов роль держави як регулятора актуалізується, хоча форми, способи регулювання, а також його межі різняться у різних економічних системах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У економічній науці макроекономічна проблема державного регулювання посідає чільне місце та спостерігається у працях представників зарубіжних та вітчизняних науковців, зокрема таких як Л. Вітте [1], Т. Ганслі [2], Дж. М. Кейнс [3], В. В. Леонт'єв [4], К. Маркс [5], А. Маршалл [6], С. М. Соловйов [7] та інших. Також вагомого значення набули аспекти державного регулювання у сфері соціальної політики та політики соціального захисту населення у дослідженнях О. І. Амоші [8], В. Д. Бабкіна [9], В. Я. Бідака [10], М. М. Білинської [11], В. Г. Бодрова [12], Б. М. Данилишина [13], Т. А. Заяць [14], В. І. Куценко [15], Л. М. Ліпич [16], Ю. В. Макогона [17] та інших. Їхні наукові здобутки сприяли формуванню теоретичних підвалин державного регулювання та реалізації практичних аспектів в умовах функціонування постіндустріального суспільства на ринкових засадах господарювання із збереженням вектора підтримки стратегічної розбудови соціальної держави.

Загалом, узагальнюючі їхні дослідження, можна зробити висновки, що державне регулювання соціального страхування також виступає важливим елементом управління соціальним страхуванням, зокрема з позицій формування та використання державних цільових фондів.

Постановка завдання. Метою статті є ґрунтовний аналіз теоретико-методологічних основ, сутнісних характеристик та базових елементів соціального страхування у системі соціального захисту населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуальність огляду системної парадигми механізму державного регулювання соціального страхування пояснюється зростанням в Україні соціальної напруги у зв'язку з політичною та економічною нестабільністю останніх років.

Проблеми, що виникли протягом останніх років в сфері соціального захисту населення, актуалізують питання вдосконалення складових соціального захисту, перш за все це стосується соціального

страхування населення та вироблення дієвого механізму регулювання даної сфери.

Важливим кроком до вдосконалення механізму державного регулювання соціального страхування є перегляд економічного бачення цього явища, який повинен здійснюватися з урахуванням загальнонаукових положень щодо характеристики сутності та значення таких понять, як система, механізм, державне регулювання. Формулюванню поняття “механізм”, висвітленню його властивостей та особливостей впливу на зовнішнє середовище має передувати визначення поняття системи як категорії вищого гатунку.

Сучасна наука має потужну базу трактувань поняття “система”, проте досі не вироблено єдиного підходу до розуміння цієї загальнонаукової категорії.

Один із основоположників загальної теорії систем Л. фон Берталанфі визначив систему як комплекс взаємодіючих елементів [18, с. 204]. Таке вузьке трактування даної категорії обумовило потребу в подальшій її деталізації.

З грецької мови термін “система” означає ціле, в межах якого гармонійно та взаємопов'язано розташовані окремі елементи цього цілого. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови система визначається як порядок, зумовлений правильним розташуванням і зв'язком частин чогонебудь [19]. Це визначення описує динамічні властивості системи, проте не розкриває всіх її характеристик та упускає її взаємодію з навколишнім середовищем.

Більш точно визначення поняття системи наводить О. Г. Старіш, зокрема, він зазначає, що система – відокремлена сукупність взаємодіючих між собою елементів, яка утворює певну цілісність, володіє певними інтегральними властивостями, що дозволяє їй виконувати в середовищі визначену функцію [20, с. 28].

З визначення випливає, що будь-яка система включає в себе певні елементи, зв'язки, має окреслені межі, функціонує у певному середовищі. При цьому варто зауважити, що система утворюється в тому випадку, якщо внутрішні зв'язки її елементів мають перевагу над зовнішнім впливом на них.

О. П. Рябчинська конструктивними вважає такі поняття системи як: а) комбінації елементів, що взаємодіють, організованих для досягнення однієї або декількох цілей; кінцевої множини функціональних елементів і відносин між ними, відокремленої з середовища відповідно до визначеної мети в межах певного часового проміжку; б) сукупності інтегрованих взаємопов'язаних елементів, що регулярно взаємодіють для досягнення певних цілей [21].

Отже, існує багато тлумачень поняття “система”, але найґрунтовнішим, на нашу думку, є наступне: система – це сукупність поєднаних між собою та взаємопов'язаних частин (елементів), які в своїй цілісності створюють єдність, яка, своєю чергою, функціонує в певному середовищі, має певні межі, а сила внутрішніх зв'язків цієї системи переважає над зовнішнім впливом на неї.

Основні ознаки системи відображені на рис. 1.

Отже, системний підхід до державного регулювання соціального страхування обумовлює необхідність усвідомлення цього економічного явища як єдності механізму страхування, об'єкта страхування, функцій страхування, суб'єктів страхування і самого процесу страхування. Загалом сучасну систему соціального страхування поділяють на дві складові: а) перша, пов'язана з відновленням та збереженням працездатності працівників; б) друга – гарантує матеріальне забезпечення громадянам, котрі втратили працездатність або не мали її [22].

Очевидним є те, що державне регулювання соціального страхування не повинно носити стихійний характер. Планомірна реалізація завдань і функцій держави стосовно регулювання соціального страхування можлива лише за умов функціонування спеціальної системи органів і установ, що входять до механізму державного регулювання соціального страхування, який, своєю чергою, є важливим атрибутом державної соціальної політики.

Перш ніж розкрити усі аспекти механізму державного регулювання соціального страхування, необхідно сформулювати чітке визначення поняття “механізм” як економічної категорії. В економічній науці поняття механізму вживається у переносному розумінні, переважно йому надають значення внутрішньої будови, системи чого-небудь.

Переважає більшість економістів будь-який механізм (організаційно-економічний чи політичний) розглядає як сукупність або послідовність певних явищ [23]. Так, А. Кульман стверджує, що механізм містить певну послідовність економічних явищ: його складовими елементами одночасно виступають вхідне і вихідне явища, а також весь процес, який відбувається в інтервалах між ними. Водночас він зазначає, що механізм є природною системою та взаємозв'язком між різними економічними явищами [24].

Досить часто в науковій літературі можна побачити трактування механізму як певної системи, що визначає послідовність кроків для досягнення певного результату. Подібне трактування подається в тлумачному словнику С. Ожегова і Н. Шведової, де механізм розглядається як система, що визначає порядок певного виду діяльності та характеризує послідовність станів і процесів, котрі складають будь-яку дію [25]. Як бачимо, наведені визначення дуже вузько трактують механізм з економічної точки зору.

Більш детально складові механізму саме з економічної точки зору розглядає Р. Рудніцька, яка характеризує це складне економічне утворення як систему, котра включає в себе послідовність дій, етапів перетворення якогось явища за допомогою різноманітних інструментів, важелів, засобів, стимулів, інформаційного, нормативного та правового забезпечення [24]. Подібне визначення подає В. А. Власенко, що описує механізм як сукупність функцій, методів, принципів і засобів управління, основних завдань і цілей, форм, структур, технологій для ефективного використання ресурсів системи. Автор підкреслює, що ця система чинників має бути спрямована на координацію функціональних аспектів діяльності соціально-економічної системи з метою збереження її цілісності, підтримання стабільного стану параметрів входу і виходу, оптимального перебігу процесів у межах підсистем і своєчасної реакції на запити оточуючого середовища [23].

Як бачимо, в науковій літературі поняття механізму трактується переважно як система, що складається з підсистем, кожна з яких здійснює вплив на вихідне явище. Відтак, узагальнивши наведені вище визначення, можна стверджувати, що механізм – це сукупність прямих та непрямих методів впливу держави та її втручання на функціонування певної системи.

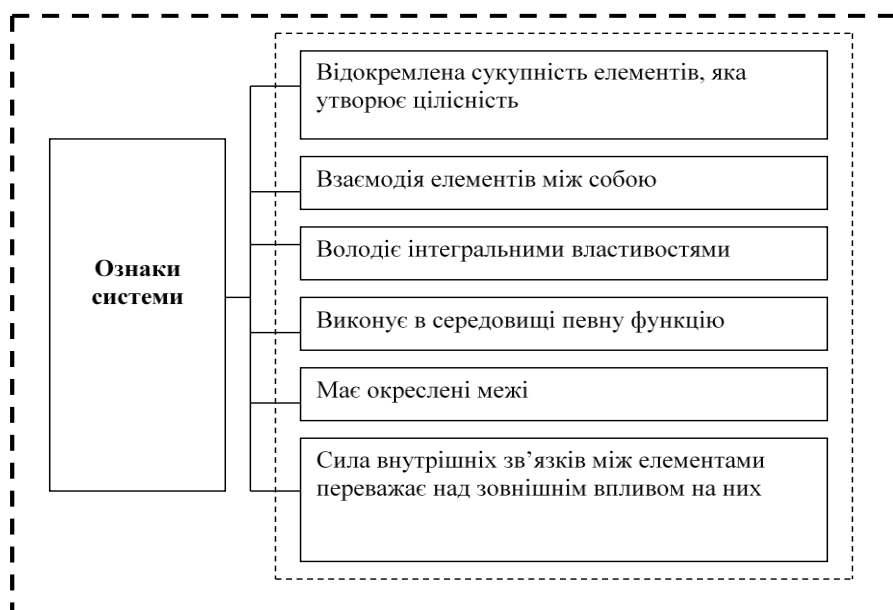

Рис. 1. Ознаки, якими характеризується будь-яка система

Тобто механізм соціального страхування є основною складовою частиною економічного механізму соціального страхування, що характеризує саму сутність функціонування системи соціального страхування в цілому. За його допомогою досягається концентрація певних ресурсів для реалізації заходів підтримки реального рівня життя працездатних громадян та малозабезпечених верств населення, а завдяки системі інструментів державного регулювання соціального страхування реалізується вплив на процеси, що відбуваються у сфері соціального страхування [26, с. 104].

Вироблення ефективного механізму державного регулювання соціального страхування, яке є ключовою категорією соціальної політики, справедливо можна вважати найважливішою частиною державного управління економікою. Це обумовлено тим, що на сьогодні вплив держави на сферу соціального захисту населення є значним, проте не повністю ефективним. Практичне використання механізму державного регулювання соціального страхування пов'язане з цілеспрямованою діяльністю держави на функціонування системи соціального страхування. Ефективність цього механізму залежить від вибору відповідних інструментів та їх дієвості.

Відповідно, вибір інструментів повинен здійснюватися з урахуванням сучасних соціально-трудових, економічних, політичних та інших відносин, оскільки механізми соціального захисту населення, що діяли раніше, не відповідали новим соціально-економічним та політичним вимогам.

Загалом формування механізму регулювання соціального захисту повинно проводитися в площині забезпечення державних гарантій для кожного громадянина з відповідним дотриманням прав людини. Звідси випливає, що повноцінна система соціального захисту має характеризуватися такими рисами, як інтегрованість, дієвість на всіх рівнях, багаторівневність, відповідальність.

Окрім системності, інтегрованості та багаторівневності, механізм державного регулювання соціального страхування містить у собі регулюючий аспект, який також потребує розкриття та уточнення. Під поняттям державного регулювання переважно розуміють дії держави відносно дотримання певних параметрів якогось соціально-економічного явища у визначених межах. Проте думки різних авторів щодо визначення цієї важливої складової державного управління суттєво відрізняються за змістом і розставленими акцентами.

Н. Мазій наголошує на обмежувальній функції держави при трактуванні державного регулювання, зокрема під цим поняттям він розуміє встановлення державою кількісних та (або) якісних обмежень на свободу прийняття рішень осіб чи організацій, недотримання яких погрожує застосуванням відповідними органами санкцій за порушення нормативно-правової бази [27]. Це твердження, на нашу думку, не розкриває суті такої широкої категорії, оскільки поняття державного регулювання є значно ширшим за санкції та обмеження.

М. Мироненко під державним регулюванням розуміє комплекс заходів держави, спрямованих на

скерування суб'єктів економічної діяльності в напрямі, необхідному для досягнення поставлених органами влади й управління цілей [28, с. 435]. Подібне трактування державного регулювання наводять А. Савченко, Г. Пухтаєвич, які визначають державне регулювання економіки як діяльність держави щодо створення правових, економічних і соціальних передумов, необхідних для функціонування економічного механізму, згідно з цілями і пріоритетами державної економічної політики заради реалізації інтересів держави [28, с. 435].

П. В. Масляк наголошує на частковому втручанні держави в процес ринкового саморегулювання і зазначає, що об'єктивна необхідність державного регулювання пояснюється потребою подолання вад ринкового саморегулювання та виконання економічних функцій держави [29].

Оскільки система соціального страхування потребує постійного моніторингу, коригування та вдосконалення, об'єктивним, на нашу думку, буде визначення державного регулювання як комплексу заходів з підтримки заданих параметрів того чи іншого явища в системі державного управління. В контексті соціального захисту адекватним є визначення Г. С. Лопушняка, який зазначає, що державне регулювання соціального захисту передбачає сукупність організаційно-правових, економічних та інших заходів щодо забезпечення соціальних прав і гарантій кожного члена суспільства та що ґрунтується на конституційному принципі соціальної держави [30].

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Таким чином, з усього вищесказаного випливає, що сьогодні основною метою державного регулювання в сфері соціального страхування є створення такого механізму, який буде спрямований на раціональне управління відносинами, що виникають в процесі соціального страхування та збалансування інтересів між усіма учасниками процесу соціального страхування. Подальші дослідження доцільно проводити щодо удосконалення методичних підходів до планування й організації державної політики забезпечення розвитку соціального страхування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вітте Л. Європейська соціальна модель і соціальна згуртованість: яку роль відіграє ЄС? / Л. Вітте. – К. : Заповіт, 2006. – 44 с.
2. Ганслі Теренс М. Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки / М. Ганслі Теренс. – К. : Наукова думка, 1996. – 237 с.
3. Кейнс Дж. М. Избранные произведения / Дж. М. Кейнс; [пер. с англ.]. – М. : Экономика, 1993. – 543 с.
4. Леонтьев В. В. Экономические эссе. Теории, исследования, факты и политика / В. В. Леонтьев; [пер. с англ.]. – М. : Политиздат, 1990. – 415 с.
5. Маркс К. Сочинения / К. Маркс, Ф. Энгельс. – [2-е изд.]. – М. : Политиздат, 1961. – Т. 24. – 648 с.

6. Маршалл А. Принципы экономической науки / Маршалл А. – М. : Прогресс-Универс, 1993. – Т. 3. – 441 с.
7. Соловьев С. М. Чтения и рассказы по истории России / С. М. Соловьев. – М. : Правда, 1989. – 768 с.
8. Амоша О. І. Стан, тенденції та основні напрямки розвитку соціально-трудових відносин на державному та регіональному рівнях / О. І. Амоша // Соціально-економічні аспекти промислової політики: сб. науч. тр. – Т. 1: Социально-трудовые отношения в современных экономических условиях. – Донецьк : Інститут економіки промисловості НАН України, 2001. – С. 14-24.
9. Бабкін В. Д. Конституційні засади соціальної держави Україна / В. Д. Бабкін // Правова держава. – 2000. – №11. – С. 128.
10. Бідак В. Я. Соціальний захист населення та вдосконалення державних механізмів його регулювання: дис. ... канд. екон. наук.: спец. 08.09.01 / В. Я. Бідак. – Львів, 2004. – 250 с.
11. Білинська М. Аспекти системного підходу до управління стандартами вищої медичної освіти / М. Білинська // Збірник наукових праць Української Академії державного управління при Президентові України. – 2002. – Вип. 2. – С. 62-68.
12. Бодров В. Державне регулювання інвестиційного процесу в умовах кризи світових фінансових ринків: ризики і можливості для України / В. Бодров // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2008. – № 4. – С. 61-67.
13. Данилишин Б. М. Сфера та ринок послуг у контексті соціальної модифікації суспільства : монографія / Б. М. Данилишин, В. І. Куценко, Я. В. Остафійчук. – К. : ЗАТ Нічлава, 2005. – 328 с.
14. Заяць Т. Попит на робочу силу: проблеми формування та економічного стимулювання / Т. Заяць // Україна: аспекти праці. – 2005. – № 2. – С. 25-28.
15. Куценко В. І. Трансформація соціальної сфери України: регіональний аспект : монографія / В. І. Куценко, Я. В. Остафійчук; [за ред. С. І. Дорогунцова]. – К. : Оріяни, 2005. – 400 с.
16. Ліпич Л. М. Соціальна держава (соціологічний аспект аналізу) / Л. М. Ліпич // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2004. – № 3 (27). – С. 218-222.
17. Глобализация и экономическое развитие: национальный аспект / Ю. В. Макогон, В. В. Дергачева, Е. А. Пашко, П. А. Фильянов. – Донецк : ДонНУ, 2006. – 259 с.
18. Колесник М. О. Поняття “система” і “механізм”: проблеми співвідношення / М. О. Колесник // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. – Вип. 25. – С. 203-206. – (Сер. Право).
19. Латковська Т. А. Поняття і структура сучасної фінансової структури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bookz.com.ua/26/PD111_13.pdf.
20. Старіш О. Г. Системологія : підручник / О. Г. Старіш. – К., 2005. – 232 с.
21. Рябчинська О. П. Поняття системи покарань: методологічний вимір / О. П. Рябчинська // Держава і регіони. – 2014. – №2(44). – С. 93-98. – (Сер. Право).
22. Соціальне страхування : навчальний посібник / [В. О. Безугла, Д. М. Загірняк та ін.]. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 208 с.
23. Коваленко О. В. Механізми та інструменти ефективного антикризового управління підприємствами / О. В. Коваленко // Вісник Національного технічного університету ХПІ. – 2011. – №7. – С. 136-146. – (Сер. Технічний прогрес та ефективність виробництва).
24. Федорчак О. Класифікація механізмів державного управління / О. Федорчак // Науковий вісник “Демократичне врядування”. – 2008. – Вип. 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/visnik/fail/O_Fedorchak.pdf.
25. Коленда Н. В. Сутність механізму забезпечення соціальної безпеки населення / Н. В. Коленда // Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Економічні науки. – Луцьк, 2012. – Вип. 9 (34). – С. 140-149. – (Сер. Економіка і менеджмент).
26. Телічко Н. А. Розвиток та оптимізація фінансового механізму соціального страхування в Україні / Н. А. Телічко // Економічний вісник Донбасу. – 2014. – №1(35). – С. 104-109.
27. Мазій Н. Принципи та механізми державного регулювання розвитку підприємництва / Н. Мазій // Демократичне врядування. – 2011. – Вип. 8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lvivacademy.com/visnik8/fail/Mazij.pdf>.
28. Мироненко М. Необхідність державного регулювання економічного розвитку у сучасних умовах / М. Мироненко // Збірник наукових праць “Ефективність державного управління”. – 2012. – Вип. 32. – С. 433-440.
29. Масляк П. В. Критерії ефективності державного регулювання агропродовольчого сектора економіки / П. В. Масляк // Вісник ЖНАЕУ. – 2011. – №2(2). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.znau.edu.ua/visnik/2011_2_2/73.pdf.
30. Лопушняк Г. С. Соціальний захист населення: теоретична концептуалізація та особливості державного управління / Г. С. Лопушняк // Теорія та практика державного управління. – 2011. – Вип. 2 (33). – С. 1-7.

REFERENCES

1. Vitte, L. (2006), Yevropeiska sotsialna model i sotsialna zghurtovanist: yaku rol vidihraie YeS?, Zapovit, Kyiv.
2. Hansli Terens, M. (1996), Sotsialna polityka ta sotsialne zabezpechennia za rynkovoї ekonomiky, Naukova dumka, Kyiv.
3. Keyns Dzh. M. (1993), Izbrannyye proizvedeniya, Ekonomika, Moscow.
4. Leontev, V. V. (1990), Ekonomicheskie esse. Teorii, issledovaniya, faktyi i politika, Politizdat, Moscow.

5. Marks, K. and Engels, F. (1961), Sochineniya, Politizdat, Moscow.
6. Marshall, A. (1993), Printsipyi ekonomicheskoy nauki, Progress-Univers, Moscow.
7. Solovev, S. M. (1989), Chteniya i rasskazyi po istorii Rossii, Pravda, Moscow.
8. Amosha, O. I. (2001), Stan, tendentsii ta osnovni napriamky rozvytku sotsial'no-trudovykh vidnosyn na derzhavnomu ta rehional'nomu rivniakh, Sotsialno-ekonomicheskie aspektyi promyshlennoy politiki, vol. 1. Sotsialno-trudovyye otnosheniya v sovremennykh ekonomicheskikh usloviyakh, Instytut ekonomiky promyslovosti NAN Ukrainy, Donetsk.
9. Babkin, V. D. (2000), Konstytutsijni zasady sotsial'noi derzhavy Ukraina, Pravova derzhava, no 11, p. 128.
10. Bidak, V. Ia. (2004), Sotsial'nyj zakhyst naselennia ta vdoskonalennia derzhavnykh mekhanizmiv joho rehuliuвання: dys. ... kand. ekon. nauk.: spets. 08.09.01, Lviv.
11. Bilynska, M. (2002), Aspekty systemnoho pidkhotu do upravlinnia standartamy vyschoi medychnoi osvity, Zbirnyk naukovykh prats Ukrainskoi Akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy, vol. 2, pp. 62-68.
12. Bodrov, V. (2008), Derzhavne rehuliuвання investytsijnogo protsesu v umovakh kryzy svitovykh finansovykh rynkiv: ryzyky i mozhlyvosti dlia Ukrainy, Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy, no. 4, pp. 61-67.
13. Danylyshyn, B. M., Kutsenko, V. I. and Ostafiichuk, Ya. V. (2005), Sfera ta rynek posluh u konteksti sotsialnoi modyfikatsii suspilstva, ZAT Nichlava, Kyiv.
14. Zaiats, T. (2005), Popyt na robochu sylu: problemy formuvannia ta ekonomichnoho stymuliuвання, Ukraine: aspekty pratsi, no. 2, pp. 25-28.
15. Kutsenko, V. I. and Ostafiichuk, Ya. V. (2005), Transformatsiia sotsialnoi sfery Ukrainy: rehionalnyi aspekt, Oriiany, Kyiv.
16. Lipich, L. M. (2004), Sotsial'na derzhava (sotsiologichnyj aspekt analizu), Visnyk Akademii pratsi i sotsialnykh vidnosyn Federatsii profspilok Ukrainy, no. 3(27), pp. 218-222.
17. Makogon, Yu. V., Dergacheva, V. V., Pashko, E. A. and Filyanov, P. A. (2006), Globalizatsiya i ekonomicheskoe razvitie: natsionalnyy aspekt, DonNU, Donetsk.
18. Kolesnyk, M. O. (2014), Poniattia "systema" i "mekhanizm": problemy spivvidnoshennia, Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu, vol. 25, pp. 203-206.
19. Latkovska, T. A. (2013), Poniattia i struktura suchasnoi finansovoi struktury Ukrainy, available at: http://www.bookz.com.ua/26/PD111_13.pdf.
20. Starish, O. H. (2005), Systemolohiia, Kyiv.
21. Riabchynska, O. P. (2014), Poniattia systemy pokaran': metodolohichnyj vymir, Derzhava i rehiony, no. №2(44), pp. 93-98.
22. Bezuhla, V. O. and Zahirniak, D. M. (2011), Sotsialne strakhuvannia, Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv.
23. Kovalenko, O. V. (2011), Mekhanizmy ta instrumenty efektyvnoho antykrizovoho upravlinnia pidpriemstvamy, Visnyk natsionalnoho tekhnichnoho universytetu KhPI, no. 7, pp. 136-146.
24. Fedorchak, O. (2008), Klasyfikatsiia mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia, Demokratychnе vriaduvannia, vol. 1, available at: http://www.lvivacademy.com/visnik/fail/O_Fedorchak.pdf.
25. Kolenda, N. V. (2012), Sutnist' mekhanizmu zabezpechennia sotsial'noi bezpeky naselennia, Zbirnyk naukovykh prats Lutskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu, vol. 9 (34), pp. 140-149.
26. Telichko, N. A. (2012), Rozvytok ta optymizatsiia finansovoho mekhanizmu sotsial'noho strakhuvannia v Ukraini, Ekonomichnyi visnyk Donbasu, no. 1(35), pp. 104-109.
27. Mazii, N. (2011), Pryntsypy ta mekhanizmy derzhavnoho rehuliuвання rozvytku pidpriemnytstva, Demokratychnе vriaduvannia, vol. 8, available at: <http://www.lvivacademy.com/visnik8/fail/Mazij.pdf>.
28. Myronenko, M. (2011), Neobkhidnist' derzhavnoho rehuliuвання ekonomichnoho rozvytku u suchasnykh umovakh, Efektyvnist derzhavnoho upravlinnia, vol. 32, pp. 433-440.
29. Masliak, P. V. (2011), Neobkhidnist' derzhavnoho rehuliuвання ekonomichnoho rozvytku u suchasnykh umovakh, Visnyk ZhNAEU, no. 2(2), available at: http://www.znau.edu.ua/visnik/2011_2_2/73.pdf.
30. Lopushniak, H. S. (2011), Sotsial'nyj zakhyst naselennia: teoretychna kontseptualizatsiia ta osoblyvosti derzhavnoho upravlinnia, Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia, vol 2. (33), pp. 1-7.

Стаття надійшла до редакції 26 лютого 2019 р.